

19 Νοεμβρίου 2024

Ο άγιος Φιλάρτος Μόσχας

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#) / [Συναξαριακές Μορφές](#)

Ο άγιος Φιλάρετος υπήρξε μία από τις πιο διαπρεπείς μορφές της ρωσικής Εκκλησίας κατά τον 19^ο αιώνα. Γεννήθηκε το 1782 από πατέρα ιερέα, στην πόλη Κολομνά κοντά στη Μόσχα και το βαπτιστικό του ήταν Βασίλειος. Σε ηλικία εννέα χρόνων μπήκε στο τοπικό ιεροδιδασκαλείο και συνέχισε τις σπουδές του στην ιερατική σχολή που ήταν προσαρτημένη στη Λαύρα της Αγίας Τριάδος του αγίου Σεργίου. Όντας εξάίρετος μαθητής στις αρχαίες γλώσσες, όπως και στη θεολογία και την ποίηση, ο νεαρός ιεροσπουδαστής επέπεσε στην αντίληψη ενός συχνού επισκέπτη στη Λαύρα, του μητροπολίτη Μόσχας Πλάτωνα, ο οποίος και τον πήρε υπό την προστασία του. Παρά τα προσόντα του, ο Βασίλειος παρέμενε ευσεβής, ήρεμος και σεμνός και ήταν αγαπητός από όλους. Αποφοίτησε πρώτος στην τάξη

του και προσελήφθη αμέσως για να διδάξει αρχαία ελληνικά (τα οποία έγραφε και μιλούσε με ευχέρεια) και εβραϊκά. Σύντομα διορίστηκε ιεροκήρυκας στη Λαύρα και καθηγητής Ρητορικής, αφού ήταν ένας εξαίρετος ρήτορας που γνώριζε πώς να μεταδίδει στις ψυχές τη φλόγα του έρωτα της αρετής.

Ο ευεργέτης του, μητροπολίτης Πλάτων, θεωρούμενος ο ίδιος μέγας θεολόγος και ρήτορας, έγραψε γι' αυτόν: «Όσο για μένα, γράφω σαν άνθρωπος, εκείνος όμως γράφει σαν άγγελος». Με την ενθάρρυνση του μητροπολίτη, και μετά από ώριμη σκέψη συνοδευόμενη από εσωτερικούς αγώνες, ο λάμπρος καθηγητής εκάρη μονάχος το 1808, έλαβε το όνομα Φιλάρετος και χειροτονήθηκε διάκονος λίγες ημέρες αργότερα. Τον επόμενο χρόνο μετατέθηκε στην Αγία Πετρούπολη για να αναλάβει επόπτης και καθηγητής Φιλοσοφίας στην ιερατική σχολή. Μετά δε τη χειροτονία του ως ιερέας, διορίστηκε να διδάσκει Αγία Γραφή, Εκκλησιαστική Ιστορία, Κανονικό Δίκαιο και Δογματική στην εκεί Θεολογική Ακαδημία. Ως ιεροκήρυκας οικοδομούσε το εκκλησίασμα των καθεδρικών ναών, που αντηχούσαν από τον λόγο του.

Είχε επαφές με τους κορυφαίους συγγραφείς της εποχής. Συνέθεσε ένα θαυμάσιο παρηγορητικό ποίημα για τον Πούσκιν, ο οποίος τού έγραψε ευγνώμων: «Ο ποιητής κυριευμένος από ιερό δέος, ακούει με προσοχή την άρπα του Φιλάρετου». Σε ηλικία τριάντα ετών, ο Φιλάρετος έγινε αρχιμανδρίτης, συντόμως δε διορίστηκε διευθυντής της Θεολογικής Ακαδημίας και καθηγούμενος μιας από τις μεγαλύτερες μονές του Νόβγκοροντ. Ακάματος εργάτης στην εκπλήρωση τόσο των ακαδημαϊκών όσο και των διοικητικών του καθηκόντων, δεν ήταν λίγες οι φορές που βρισκόταν να χειρίζεται ταυτοχρόνως τρία ή τέσσερα θέματα μαζί. Ο μαθητής του, αρχιμανδρίτης Φώτιος, τον περιέγραψε ως έξης: «Η όψη του ήταν πάντα ανοιχτόκαρδη και χαρούμενη, το βλέμμα διεισδυτικό και το ήθος ευχάριστο, αν και ασκητικό και αυστηρό. Είχε αρχοντική συμπεριφορά, αβίαστη. Η φωνή του τρυφερή και μειλίχια, ωστόσο μιλούσε καθαρά. Σαν δάσκαλος, αιχμαλώτιζε τους μαθητές του με την ενορατική του διεισδυτικότητα και διάκριση σε σημείο να λησμονούνε να γευματίσουν. Η δύναμη και ομορφιά, η μεγαλοπρέπεια και η δόξα της Θεολογικής Ακαδημίας την εποχή εκείνη συγκεντρώθηκαν όλα στο πρόσωπο του Φιλάρετου». Συνδυάζοντας εμβριθή λογιότητα και φλογερή ευσέβεια, ο Φιλάρετος αναζήτησε πάνω απ' όλα να μεταδώσει στους ακροατές του ή στους αναγνώστες των έργων του, το «πνεύμα της Ορθοδοξίας». Τα γραπτά του έχουν γίνει κλασσικά στην ορθόδοξη βιβλιογραφία. Ακόμη και όταν ζούσε, θεωρούνταν ένας πραγματικός Πατήρ της Εκκλησίας και τον αποκαλούσαν «νέο Χρυσόστομο».

Το 1817, σε ηλικία τριάντα πέντε ετών, έγινε διδάκτωρ της Θεολογίας και χειροτονήθηκε επίσκοπος. Βοηθός επίσκοπος του μητροπολίτη Αγίας

Πετροπόλεως στην αρχή, δεν άργησε να γίνει αρχιεπίσκοπος του Τβερ, κατόπιν του Γιαροσλάβ, πέντε χρόνια, αργότερα, δε, ανέλαβε μητροπολίτης Μόσχας και Κολομνά, αξίωμα που έμελλε να διατηρήσει έως το τέλος της ζωής του.

Στην εκπλήρωση των επισκοπικών του καθηκόντων εκόμισε την ίδια ενεργητικότητα που επέδειξε ως διευθυντής της Ακαδημίας. Ως νεοδιορισμένος επίσκοπος του Τβερ, λόγου χάριν, πέρασε εκατό ημέρες ταξιδεύοντας απ' άκρου εις άκρον της πελώριας επισκοπής του κηρύττοντας σε όλες τις εκκλησίες. Ως μητροπολίτης Μόσχας έστρεψε το ενδιαφέρον του στα συνήθη μεταξύ του κλήρου ατοπήματα. Δεν δίσταζε να επιβάλλει κανονικές ποινές, όπου το απαιτούσαν τα παραπτώματα κληρικών, αλλά στην περίπτωση της καθαιρέσεως κάποιου μέλους του κλήρου συνεισέφερε ο ίδιος στην κάλυψη των υλικών αναγκών της οικογένειας του. Εργαζόταν ακατάπαυστα και ποτέ δεν γνώρισε μία ημέρα αργίας. Κανείς δεν γνώριζε πότε κοιμόταν οποιαδήποτε ώρα της ημέρας ή της νύκτας έκανε την εμφάνιση του ο άνθρωπος που τον διακονούσε, τον έβρισκε πάντα στο γραφείο του. Έγραφε θεολογικά βιβλία, εγχειρίδια και άρθρα, αλλά εκεί που έδινε περισσότερο τον εαυτό του ήταν οι όμορφες ομιλίες του. Άφησε εκτεταμένη αλληλογραφία, ή οποία περιέχει συμβουλές μεγάλης αξίας σε όλους τους τομείς της εκκλησιαστικής ζωής. Η μετάφραση της Βίβλου ξεκίνησε με τη δική του ολόψυχη υποστήριξη και συνεισέφερε σε αυτήν μεταφράζοντας μερικά βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης. Εξαιτίας της αντιδράσεως του τσάρου και ορισμένων εκκλησιαστικών κύκλων, αποδείχθηκε παρατεταμένο εγχείρημα και χρειάστηκαν πενήντα χρόνια για να ολοκληρωθεί· χάρη στην υποστήριξη και συνεργασία του οι στάρετς της Μονής Όπτινα μπόρεσαν να εκδώσουν τις μεταφράσεις τους έργων των Πατέρων της Εκκλησίας, οι οποίες απετέλεσαν την κινητήρια δύναμη του μεγάλου κινήματος πνευματικής αφυπνίσεως στη Ρωσία [11 Οκτ.].

Ο άγιος επίσκοπος ήταν πάντα πρόθυμος να συμβουλευθεί όσους εργάζονταν μαζί του και με ταπεινοφροσύνη δεχόταν την κριτική. Απέναντι στους εχθρούς του ήταν ευγενικός και υπομονετικός και υπέμενε τις πλέον άδικες κατηγορίες, δίχως μνησικακία. Από την άλλη μεριά, ήταν ανυποχώρητος όταν ετίθετο ζήτημα ιερών δογμάτων, θείων εντολών ή εκκλησιαστικής παραδόσεως.

Εξάντλησε όλους τους οικονομικούς του πόρους σε έργα φιλανθρωπίας, φροντίζοντας οι δωρεές του να παραμένουν πάντα κρυφές. Προσέφερε τα μέσα για την ανέγερση ενός μεγάλου οικοτροφείου για ορφανά και παιδιά φτωχών οικογενειών ιερέων. Το 1819 είχε γίνει μέλος της Ιεράς Συνόδου και δεν υπήρχε θέμα που να μην μπορούσε να χειρισθεί. Τον συμβουλευόνταν ακόμη και για θέματα που ανέκυπταν σε συνεδριάσεις όπου αυτός ήταν απών, και ακόμη και στα πιο περίπλοκα θέματα έβρισκε πάντα μια λύση δίκαιη και βασισμένη σε κανονικές

αρχές.

Ο άγιος Φιλάρετος ίδρυσε τη Σκήτη της Γεθσημανής, κοντά στη Λαύρα της Άγιας Τριάδος, όπου, με ασκητική λαχτάρα για την ησυχία, περνούσε συχνά μερικές ημέρες σε ένα απλό, μοναχικό κελλί, αφιερωμένος στην προσευχή. Ξεχειλίζοντας από την αγάπη του Θεού, τα μάτια του έλαμπαν από δάκρυα ακούγοντας για μια καλή πράξη, μια καλή πρόθεση ή έναν καλό λόγο. Όσα συμβούλευε τους άλλους να εργάζονται, τα έπραττε ο ίδιος δίχως άλλο, και έτσι κέρδισε την ακλόνητη αφοσίωση των πιστών που ζητούσαν τις προσευχές του και οι οποίες συχνά ανταμείβονταν με θαύματα.

Εχοντας λάμψει ως πυρσός για μισό αιώνα στην Εκκλησία, ο άγιος Φιλάρετος παρέδωσε την ψυχή του στον Θεό εν ειρήνη, στις 19 Νοεμβρίου 1867, σε ηλικία ογδόντα πέντε ετών. Λίγους μήνες πριν, είχε δει στο ονειρό του τον πατέρα του, ο οποίος τον συμβούλευσε: «Να θυμάσαι την 19η».

Πηγή: *“Νέος Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας”, υπό ιερομονάχου Μακαρίου Σιμωνοπετρίτου, εκδ. Ίνδικτος (τόμος τρίτος - Νοέμβριος, σελ. 213-216).*